

Зупинимося на короткій характеристиці ключових понять, без знання яких неможливий цей вид аналізу тексту.

1. Питання про те, що таке функціональний стиль, викликає дискусію. Найбільш універсальним вважається визначення А. І. Горшкова: «Стиль – різновид вживання мови, який склався історично, та відрізняється від інших подібних різновидів особливостями складу і організації мовних одиниць» [1, с. 27]. Це визначення приваблює своєю універсальністю, що дозволяє співвідносити його з функціональними стилями, стилями літературних шкіл і напрямів, індивідуальним стилем автора.

Важливим є врахування усього комплексу екстралінгвістичних факторів виокремлення стилів. На думку М. М. Кожиної [3, с. 70-72] до екстралінгвістичних факторів належать: форми суспільної свідомості (наука, політика, право, мистецтво) та відповідні їм види діяльності і сфери спілкування, включаючи побут. Сюди ж слід включити і фактор адресата, типові ситуації і обставини спілкування. Таким чином, визначаючи природу функціонального стилю в його конкретному текстовому втіленні, необхідно дати поняття не лише його лінгвістичних особливостей, але й екстралінгвістичних чинників, на основі яких розрізняють тексти різних функціональних стилів.

2. Для стилістичного аналізу тексту дуже важливим є поняття мовленнєвої системності стилю. Дійсно, орієнтація на потреби спілкування та творчий задум мовця системно організовує відбір засобів, які можуть мати в системі мови різне стилістичне маркування.

Таким чином, важливо підкреслити, що функціональні стилі мають мовний статус і відображають у процесі текстової діяльності мовленнєву системність стилю, організовану задумом автора, його комунікативними цілями і завданнями, включаючи орієнтацію на певного реципієнта і сферу спілкування.

3. З урахуванням антропоцентризму сучасної лінгвістичної парадигми, є необхідним розширення мети стилістичного аналізу тексту. Це обумовлено тим, що текст – це мовленнєвий твір, за яким стоїть не лише мовна система, але і мовна особистість. У зв'язку із цим стилістичний аналіз тексту повинен включати в себе як визначення стилістичної маркованості (приналежності тексту до одного з функціональних стилів мови), так і виявлення особливостей ідіостилу автора, відображених у тексті.

Такий підхід є обґрунтованим, оскільки будь-який текст фокусує особливості стилістичного узуса (загальноприйнятої системи стилістичного вживання мовних засобів), і специфікує їхнє індивідуально-авторське використання. Не існує текстів, які не мають стилістичної маркованості, тому саме на її визначення та доказ насамперед націлений стилістичний аналіз тексту.

4. З точки зору стилістичного узуса, аналізуючи текст, важливо приділяти увагу стильовим рисам, що відображають своєрідність функціональних стилів.

Схему стилістичного аналізу тексту можна розширити, включивши ряд пунктів, що відображають послідовне відображення стилістичної та жанрової природи тексту:

- 1) стиль, підстиль і жанр тексту;
- 2) сфера спілкування та ситуація, на яку текст орієнтований;
- 3) основні функції тексту (спілкування, повідомлення, вплив);
- 4) характер адресата з урахуванням стилістичних особливостей тексту;
- 5) тип мислення, відображений у тексті (конкретний, узагальнено-абстрагований, образний та ін);
- 6) форма (письмова, усна), тип мовлення (опис, розповідь, міркування та їхнє можливе поєднання), вид мовлення (монолог, діалог, полілог);
- 7) стильові риси, характерні для тексту з урахуванням його стилістичної маркованості;
- 8) мовні прикмети стилю, відображені у тексті;
- 9) образ автора і мета його текстової діяльності;
- 10) індивідуально-авторські стилістичні особливості тексту, рівні відбору мовних засобів та їхньої організації, з урахуванням стилістичних прийомів [1, с.30].

Ця схема враховує комунікативну природу тексту, лінгвістичні фактори стилетворення та екстралінгвістичні фактори.

Текстоцентризм сучасної наукової парадигми стимулюють розвиток різних підходів до тексту, який розглядається і як дидактичний матеріал, і як форма комунікації, і як явище культури. Різноманіття аспектів аналізу тексту, що усе частіше отримує відображення у дослідницькій літературі, вимагає узагальнення і систематизації. Детальніший розгляд основ теорії тексту, його структури, факторів текстотворення та різних типів аналізу художнього тексту належать до наших основних інтересів в межах подальших досліджень із теми.

Література:

1. Болотнова Н. С. Филологический анализ текста / Нина Сергеевна Болотнова. – Москва : Флинта: Наука, 2009. – 520 с.
2. Кожина М. Н. Стилистика / Маргарита Николаевна Кожина. – Москва : Просвещение, 1993. – 462 с.
3. Эфимов Л. П. Стилистика английской мови / Л. П. Эфимов. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 240 с.
4. Шанский Н. М. Филологический анализ художественного текста / Н. М. Шанский, Ш. А. Махмудов. – Санкт-Петербург, 1999. – 318 с.

УДК 378.811.133

О. В. Шевченко,

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНЕ ПОНЯТТЯ

У статті проаналізовано провідні поняття проблеми формування комунікативної компетентності студентів-гуманітаріїв. Встановлено співвідношення ключових компетенцій особистості, представлених у європейських документах про освіту, та комунікативної компетентності особистості. Доведено, що означені поняття складають категоріально-понятійний апарат проблеми формування комунікативної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей у процесі вивчення ними філологічних дисциплін.

Ключові слова: компетентність, комунікація, гуманітарні спеціальності.

COMMUNICATIVE COMPETENCE STUDENTS HUMANITIES AS SCIENTIFIC-TEACHING CONCEPT

The article analyzes the problems leading concept of communicative competence of students of the humanities. The correlation between the individual core competencies represented in European documents on education, personality and communicative competence. It is proved that the concept expressed by up categorial-conceptual apparatus problems of communicative competence of students of humanities in the process of their philological sciences.

Keywords: competence, communication, humanities.

КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ СТУДЕНТОВ ГУМАНИТАРНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ КАК НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ПОНЯТИЕ

В статье проанализированы ведущие понятия проблемы формирования коммуникативной компетентности студентов-гуманитариев. Установлено соотношение ключевых компетенций личности, представленных в европейских документах об образовании и коммуникативной компетентности личности. Доказано, что указанные понятия составляют категориально-понятийный аппарат проблемы формирования коммуникативной компетентности студентов гуманитарных специальностей в процессе изучения ими филологических дисциплин.

Ключевые слова: компетентность, коммуникация, гуманитарные специальности.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасна освіта повинна бути спрямована на розвиток здібностей тих, хто навчається використовувати мову як інструмент у діалозі, навчати мові як засобу спілкування, формувати в студентів комунікативну компетентність, що сприятиме їх підготовці до спілкування в різних сферах діяльності. Виокремлення провідних понять, які відображають процес дослідження, є необхідною умовою його здійснення на належному рівні методологічного опрацювання. Як зазначає С. Гончаренко, методологія педагогічного дослідження є кількарівневою структурою, у якій провідні поняття відіграють ключову роль [2]. Комплекс педагогічних понять, належно проаналізований у процесі дослідження, дає можливість чітко окреслити зміст дослідницького процесу і виявити методологічні точки, на яких будується весь простір дослідницьких методик – моделі, технології, методи якісного і кількісного пошуку тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Компетентність як загальна характеристика особистості, заснована на знаннях, уміннях і навичках, набутих в процесі навчання досліджувалась В. Введенським, І. Зимньою, Дж. Равеном, П. Шародо, Д. Костом. Комунікативну компетентність як підгрунтя продуктивної професійної діяльності фахівця, в тому числі і в гуманітарній сфері досліджували Є. Зеєр, І. Зимня, Т. Колодько, Н. Кузьміна, А. Хуторський, С. Шишов, С. Молчанов, О. Пометун, Дж. Брунер, Д. Люс'ї та ін. Проте категоріально-понятийний аналіз проблеми формування комунікативної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей на матеріалі філологічних дисциплін вивчений недостатньо.

Поняття компетентності є одним з найбільш поширених у педагогічній науці останніх десятиліть, передусім, у зв'язку з його ідентичністю у багатьох мовах, якими написані європейські документи про освіту та численні наукові праці в різних країнах. У процесі аналізу теорії і практики формування компетентності особистості відзначено, що зарубіжні науковці (Равен Дж. [9], Хутмакер В. [12]) визначають компетентність як комплекс взаємопов'язаних компетенцій, а тому розглядають типи і види компетенцій як основу розвитку людини на всіх етапах соціалізації.

Метою статті є розкриття основних понять означеної проблеми.

Виклад основного матеріалу. Поняття компетентності є одним з найбільш поширених у педагогічній науці останніх десятиліть, передусім, у зв'язку з його ідентичністю у багатьох мовах, якими написані європейські документи про освіту та численні наукові праці в різних країнах: competention (англ.), kompetentność (поль.), kompetenter (нім.), competence (чесь.), компетентность (рос.) та ін.

Компетенція є досить давно вживаним поняттям як у науці, так і практичній діяльності. «Новий тлумачний словник української мови» розглядає поняття «компетентний» як такий, що «має достатні знання в якій-небудь галузі; який ґрунтується на знанні; кваліфікований» [7, с.874]. Поняття ж «компетенція» у цьому словнику визначене як «добра обізнаність з чим-небудь, коло повноважень якої-небудь організації, установи, особи» [7, с.874]. Так само присутнє поняття «компетентний» у «Сучасному тлумачному словнику російської мови»: «який має ґрунтовні знання в якійсь галузі. ґрунтується на обізнаності; вагомий, авторитетний. Той, що володіє компетенцією, наділений правом» [10, с.282]. Як цілком справедливо зазначає М. Головань, у поданих визначеннях є спільні ключові слова, насамперед, *знання, досвід, повноваження, коло титань* [4].

Зазначимо, що документи, прийняті європейським співтовариством щодо основних компетенцій особистості, досить різні за змістом і затверджувалися в різні роки. Так, у проєкті TUNING компетенції визначені як «знання і розуміння (теоретичне знання академічної галузі, здатність знати та розуміти), знання щодо дії (практичне й оперативне застосування знань у конкретних ситуаціях), та щодо буття (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття і життя з іншими в соціумі)» [14, с.28-31]. Дещо відмінна точка зору існує у учасників міжнародного проєкту «DeSeCo», які в поняття компетентності включили можливість успішно реалізувати індивідуальні і соціальні потреби, дії з виконання завдань, вирішення проблем особистісного й професійного характеру [6]. У доповіді В. Хутмакера «Ключові компетенції для Європи» (Key Competencies for Europe) на міжнародній конференції у 1996 році було зазначено, що на той час поняття компетенції не визначене [13]. У 1997 році було опубліковано глосарій термінів Європейського форуму освіти (ЄФО), де компетенції вже ототожнювалися з компетентністю і визначалися як: здатність виконувати певну дію добре, ефективно, відповідність вимогам для прийняття на роботу; здатність виконувати ті чи інші окреслені професійні функції [5]. Таким чином, можна констатувати, що **компетентність пов'язується зі стандартами поведінки людини в соціумі та здатністю підтримувати означені стандарти.**

У сучасній педагогічній науці дедалі частіше говориться про те, що поняття компетентності і компетенції фактично тотожні, і при цьому, як зазначає Ю. Рубін, простір застосування цих понять укладається в одну з трьох точок зору:

– обидва ці поняття фактично не є потрібними, оскільки існує поняття навчальних умінь, рівня знань, рівня підготовки випускника ВНЗ та ін.

– розбіжність між поняттями компетенції і компетентності з'явилася внаслідок неможливості точного перекладу з англійської, тому вітчизняні науковці мають справу з двома термінами, які фактично є тотожними.

– поняття компетентності педагогіка запозичила з інших наук, тому має використовувати їх, виходячи з методологічного апарату цих наук – філософії, соціології, психології [3].

Загалом аналіз різноманітних визначень і тлумачень компетентності/компетенції дає змогу дійти висновку, що найчастіше це поняття асоціюється з такими ключовими словами:

1) Функція, тобто компетентність як сукупність професійних та особистісних функцій (Н. Литвинова, Н. Шелест, Т. Коваль та ін.);

- 2) Здатність (вирішувати, розв'язувати, розвиватися) – С. Шишов, І. Агапов, С. Бондар, В. Байденко;
 3) Готовність, тобто компетентність означається як певний рівень готовності особистості до вирішення поставлених перед нею професійних та соціальних завдань (І. Галявіна, О. Войцехівський, Т. Гуцан та ін.);
 4) Якість – компетентність окреслюється як комплекс якостей особистості, які відображують рівень її знань, умінь, навичок діяти в стандартних і нестандартних ситуаціях життєдіяльності (А.Хуторської, А. Богуш, С. Гончаренко, Н. Ничкало, Ф. Шарипов, І. Зимня);
 5) Знання і вміння – компетентність тлумачиться через призму сукупності засвоєних і процесі професійної підготовки знань і вмінь, необхідних для подальшого професійного розвитку (А. Гончаренко, С. Гончаренко, І. Ящук);
 6) Результат, тобто підсумок освітньої підготовки та самопідготовки фахівця (Г. Селевко, М. Леонтян);
 7) Досвід – компетентність означається як процес і результат засвоєння певного теоретичного і практичного досвіду життєдіяльності, в тому числі професійної (О. Дубасенюк, Л. Лепіхова, Т. Титаренко, Н. Павлик, В. Шахрай).

Додамо також, що, як цілком справедливо зазначає М. Головань, поняття компетентності може вміщувати як зовнішні дії, так і внутрішні особливості особистості [4].

Голова Європарламенту у 2005 році проголосив основні завдання Євросоюзу як забезпечення процвітання, солідарності і безпеки європейських народів [1]. У зв'язку з цим були визначені основні компетенції особистості в європейському просторі, сукупність яких робить людину компетентною (думати, шукати, вивчати, співробітничати, реально діяти, співпрацювати). Ці компетенції мають безпосередній зв'язок комунікативною компетентністю особистості, в тому числі й фахівця гуманітарного профілю.

Тому комунікативна компетентність майбутнього фахівця виявляє свою роль і значення у будь-якому виді життєдіяльності людини, на всіх етапах її соціалізації та професійного становлення.

Висновок. Таким чином, виходячи з різноаспектного тлумачення поняття комунікативної компетентності студентів, можливо зробити такий висновок, що **комунікативну компетентність студентів гуманітарних спеціальностей** можна окреслити як сукупність комунікативних знань, умінь, навичок, особистісних якостей майбутнього фахівця, які відображають готовність і здатність студента до здійснення успішної комунікативної взаємодії у гуманітарній сфері, що ґрунтується на цілеспрямованому й емоційно сприятливому спілкуванні, яке забезпечує ефективне вирішення завдань гуманітарного профілю.

Проаналізовано провідні поняття проблеми формування комунікативної компетентності студентів-гуманітаріїв, до яких відносяться «компетентність» і «комунікативна компетентність». Констатовано, що компетентність пов'язується зі стандартами поведінки людини в соціумі та здатністю підтримувати означені стандарти. Доведено, що означені поняття складають категоріально-понятійний апарат проблеми формування комунікативної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей у процесі вивчення ними філологічних дисциплін.

Література:

1. Баррозу Ж.М. Потрібно звільнити величезний невикористаний потенціал Європи / Ж. М. Баррозу // www.delukr.ccc.eu.int.
2. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. – К.-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.
3. Глобализация образования : Компетенции и системы кредитов / авт. кол. : А. А. Егоров и др ; Под общ. ред. Ю. Б. Рубина. – М. : Маркет ДС Корпорейшн, 2005. – 490 с.
4. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду / М. С. Головань // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 23–30.
5. Глоссарий терминов рынка труда, разработки стандартов образовательных программ и учебных планов. – Турин: European Training Foundation, 1997. – 160 с.
6. Литвинова Н. В. Поняття «компетенція» і «компетентність» у працях сучасних педагогів / Н. В. Литвинова [Електронний ресурс] / Н. В. Литвинова. – Режим доступу : http://gnpu.edu.ua/files/VIDANNIY/Visnik_19/V19_102_106.pdf.
7. Новый тлумачний словник української мови (у трьох томах). том 1, А – К / Укладачі: В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. – Київ, Вид-во «АКОНІТ», 2006. – 926 с.
8. Ожегов С. И. Словарь русского языка: 70000 слов / Под ред. Н. Ю. Шведовой. – 23-е изд., испр. – М. : Русский язык, 1990. – 917 с.
9. Равен Дж. Педагогическое тестирование: Проблемы, заблуждения, перспективы / Дж.Равен: Пер. с англ., Изд. 2-е, испр. – М. : «Когито-Центр», 2001. – 142 с.
10. Современный толковый словарь русского языка / Сост. Л. Прокофьева. – СПб. : Норинт, 2005 – 960 с.
11. Хуторской А.В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты / А. В. Хуторской // Интернет-журнал «Эйдос». – 2002. – 23 апреля. <http://www.eidos.ru/journal/2002/0423.htm>
12. Hutmacher W. Key competencies for Europe / W. Hutmacher // Symposium Berne : report. – Switzerland, 1996.
13. Hutmacher W. Key competencies for Europe / Hutmacher Walo // Report of the Symposium Berne, Switzerland 27-30 March, 1996. Council for Cultural Co-operation (CDCC) a Secondary Education for Europe. Strasbourg, 1997.
14. Tuning Educational Structures in Europe [Electronic resource]. – Access mode : <http://www/let.rug.nl/TuningProjekt/index.htm>

УДК 372.881.1

Л. М. Штохман,

Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАНЯТЬ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВУЗІ

У статті розглядається питання ролі використання різних методів роботи зі студентами при вивченні іноземної мови. За дослідженнями вітчизняних та зарубіжних науковців, це дозволяє забезпечити якість дидактичної діяльності педагога та ефективність проведення навчальних занять. Головною перевагою принципу диференціації та індивідуалізації є повна зайнятість всіх студентів у групі. З'ясовано, що варіювання між індивідуальною, групою та колективною роботою в межах одного практичного заняття дозволяє уникнути одноманітності та, як наслідок, втрати інтересу студентів до завдань, що виконуються.

Ключові слова: метод, навчання, іноземна мова, робота в групах, індивідуальна робота.